

NÕMMEROOSIKE

NÕMMEROOSIKE

GOETHE LUULE EESTI KEELES

Koostanud ja toimetanud
Vahur Aabrams, Liina Lukas, Susanna Rennik

TARTU ÜLIKOOL
kirjastus

Nõmmeroosike. Goethe luule eesti keeles.
Koostanud ja toimetanud Vahur Aabrams, Liina Lukas,
Susanna Rennik.
Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 2021

Järelsõna: Liina Lukas
Kommentaariid: Vahur Aabrams, Liina Lukas, Susanna Rennik
Lühiülevaated tõlkijate elust ja loomingust: Vahur Aabrams
Küljendus ja kujundus: Maarja Roosi
Akvarellid kaanel ning ees- ja tagalehel: Liia Lüdigi-Algvere

Raamat on saanud teoks Eesti Goethe-Seltsi, Weimari Goethe-Seltsi, Eesti Kultuurkapitali ja Tartu Ülikooli kultuuriteaduste instituudi toel. Raamatu aluseks olnud uurimistöö on seotud Eesti Uuringute Tippkeskuse tegevusega ja Eesti Teadusagentuuri rahastatava uurimisteeduga „Lüürilise luule tegur väikeste kirjanduste kujunemisel“.

Autoriõigus (tõlked): tõlkijad ja nende pärijad, 2021
Autoriõigus (koostamine): Vahur Aabrams, Liina Lukas,
Susanna Rennik, 2021
Autoriõigus (kommentaariid): Vahur Aabrams, Liina Lukas,
Susanna Rennik, 2021
Autoriõigus („Saateks“ ja „Järelsõna“): Liina Lukas, 2021
Autoriõigus („Eesti luule eestindajad“): Vahur Aabrams, 2021
Autoriõigus (akvarellid): Liia Lüdigi-Algvere, 2021
Autoriõigus: Tartu Ülikool, 2021

ISBN 978-9949-03-688-2

Tartu Ülikooli Kirjastus
www.tyk.ee

SISUKORD

SAATEKS	32
LEGENDE, 1798	
<i>Kes väikse asja man ei taha vaiva nätä.</i>	37
Tlk C. H. Gehewe	
Legend hobuserauast. Tlk M. Under	38
Legend. Tlk A. Sang	40
Petrus ja hobuseraud. (Legenda). Tlk J. Bergmann	42
DER SÄNGER, 1795	
Laulo palk. Tlk J. V. Jannsen	44
Laulik. Tlk F. R. Kreutzwald	46
Laulik. Tlk K. E. Malm	48
Laulik. Tlk J. Kaljuvee	50
Laulik. Tlk H. Haljaspöld	51
<i>Mis väravatelt kostis sääil.</i> Tlk L. Kibuvits	52
Laulja. Tlk J. Bergmann	54
Laulik. Tlk A. Oras	56
GEFUNDEN, 1815	
Poisike ja lilleke. Tlk F. Hasselblatt	58
Kannikene. Tlk C. R. Jakobson	58
Leitud lill. Tlk A. Grenzstein	60
Leitud. Tlk K. E. Malm	60
Katkend lill. Tlk J. Leppik	61
Lilleke. Tlk J. Bergmann	62
Leitud. Tlk F. Kuhlbars	62
Leitud. Tlk J. Tamm	64
Leid. Tlk V. Aabrams	65
HEIDENRÖSLEIN, 1773	
Maasikas. Tlk F. Kuhlbars	66
Kibuvitsalill. Tlk K. E. Malm	67
Nömmeroosike. Tlk J. Nebokat	69
Roos. Tlk J. Jung	69
Nömme-roosikene. Tlk A. Grenzstein	70
Roosike. Tlk K. A. Hermann	71
Nömmeroos. Tlk anonüümne	72
Laaneroos. Tlk L. Tungal	73
Óravitsakõnõ. Tlk A. Kalkun	73

Õue roosike. Tlk F. Kuhlbars	74
Kibuvitsalill. Tlk J. Bergmann	76
Vainuroos. Tlk J. Tamm	77
Nõmmeroosike. Tlk A. Ilves	79
WANDRERS NACHTLIED II (= EIN GLEICHES), 1815	
Öölaul. Tlk F. Kuhlbars	80
Mäe ladvad. Tlk G. Wulff	80
Rändaja öölaul. Tlk A. Grenzstein	81
Oota veel! Tlk A. Daniel	81
Goethe lauludest. Tlk A. Saat	81
Rändaja öölaul. Tlk M. Lipp	82
Rahu mägede pääl. Tlk I. Paulson	82
Ränduri öölaul. Tlk A. Sang	82
Ränduri öölaul. Tlk A. Kaalep	83
Teekäija öölaul. Tlk A. Kaalep	83
Rändaja öölaul. Tlk A. Oras	84
Samasugune. Tlk A. Merilai	84
WANDRERS NACHTLIED II, 1815 / J. D. FALK, ABENDLIED, 1817	
Öö laul. Tlk J. Nebokat	85
Puude all on kõik rahu sees. Tlk J. Jung	85
Õhtu laul. Tlk K. A. Hermann	87
Õhturahu. Tlk F. Kuhlbars	87
Õhturahu. Tlk F. Kuhlbars	88
DER FISCHER, 1779	
Näkk. Tlk K. E. Malm	90
Kalamees. Tlk W. Eichhorn	91
Kalanik. Tlk J. Leppik	92
Kalamees. Tlk J. Parv	93
Kalamees. Tlk J. Bergmann	94
Kalamiis. Tlk A. Kalkun	95
Kalamees. Tlk J. Sommer	96
Kalapüüdja. Tlk J. Bergmann	100
WANDRERS NACHTLIED, 1780	
Teekäija õhtulaul. Tlk J. Nebokat	102
Teekäija õhtupalve. Tlk P. Abel	103
Teekäija öölaul. Tlk K. E. Malm	103
Rändaja öölaul. Tlk M. Kampmaa	103
Teekäija õhtulaul. Tlk J. Leppik	104
Rändaja öölaul. Tlk M. Lipp	104
Teekäija öölaul. Tlk J. Tamm	104

Kes sa pärit taeva seest. Tlk G. Kiviste	105
Ränduri öölaul. Tlk A. Sang	105
ERLKÖNIG, 1782	
Metshallias. Tlk K. E. Malm	106
Udumäe kuningas. Tlk C. R. Jakobson	107
Udumäe kuningas. Tlk J. Bergmann	108
Metshaldjas. Tlk A. Haava	109
Metshaldjas. Tlk F. Kuhlbars	110
Haldjate kuningas. Tlk A. Sang	113
Metsavaim. Tlk A. Sang	114
Haldjate kuningas. Tlk A. Oras	115
Haldjakuningas. Tlk A. Oras	116
FREUDVOLL UND LEIDVOLL, 1788	
Armastus. Tlk J. Otsavel	118
Ilus ja valus. Tlk M. Lipp	118
Südames armastus. Tlk A. Haava	119
Lootes. Tlk A. Sang	119
MEERESSTILLE, 1796	
Mere vaikus. Tlk J. Jung	120
Vaikne meri. Tlk J. Parv	120
Merevaikus. Tlk anonüümne	120
Mere vaikus. Tlk J. Tamm	121
GLÜCKLICHE FAHRT, 1796	
Õnnelik sõit. Tlk J. Jung	122
NÄHE DES GELIEBTEN, 1796	
Ma mõtlen sind! Tlk P. Liebus	123
Armastatu lähedus. Tlk O. Kruus	123
Armastatu lähedus. Tlk A. Sang	124
Armsama lähedus. Tlk A. Ehin	125
Armsama lähedus. Tlk A. Oras	125
Armsama lähedus. Tlk A. Oras	126
RETTUNG, 1775	
Päästmine. Tlk K. A. Hermann	128
GLEICH UND GLEICH, 1815	
Lilleke ja linnuke. Tlk A. Grenzstein	129
Ükstõise omad. Tlk J. Tamm	129

IM SOMMER, 1776	
Suve laul. Tlk F. Hollmann	130
MIGNON, 1795	
Tunned sa maad. Tlk F. Hollmann	131
Mignon. Tlk A. Mieler	131
Minjoooni romanz. Tlk O. Särel	132
Mignon. Tlk I. Paulson	133
Mignon. Tlk A. Sang	133
Kas tunned maad, kus õitseng igiuus. Tlk A. Oras	135
DIE BRAUT VON KORINTH, 1798	
Kodukäija. Tlk F. Brandt	136
Korintose mõrsja. Tlk A. Sang	141
ZAHME XENIEN, 1827	
<i>Kui päikse sugust poleks silm.</i> Tlk anonüümne	148
<i>Kui silm ei oleks päikse hõim.</i> Tlk A. Oras	148
Taltsad kseeniad. Tlk A. Sang	148
<i>Kui tahad, et kõik sinust lugu peaks.</i>	148
<i>Meil soov on jõuda kõrge eani.</i>	148
<i>Miks hoobelda oma tarkusega?</i>	148
<i>Ehk noorsool küll on püsti nina.</i>	148
<i>Mis sulle närvidele käib.</i>	149
<i>Küll jumal teadis, mis tee.</i>	149
<i>Kas tõesti sa pilkamist jätta ei või?</i>	149
<i>Nii ikka on noorte tavad.</i>	149
<i>Me kurdame kõik, et elu on paha.</i>	149
<i>Sa ütled, et sa meid, noori, sallid?</i>	149
<i>Et austust leida, halvusta ja mana!</i>	149
<i>Kui mulle jääb õigus, kõik panevad pahaks.</i>	150
<i>Ma olen, mis olen – nii halb kui hea.</i>	150
<i>Kõik kunstnikud ja mõttetargad.</i>	150
<i>Hoia kõrvale möllust ja võitlusest.</i>	150
<i>Meist mõnigi on hästi lai.</i>	150
<i>Sa iialgi nendelt ei saanud kiita.</i>	150
<i>On isalt päritud statuur.</i>	150
<i>Tervikus on elu rikkus.</i>	151
<i>Ka tuupimine pole pahe.</i>	151
<i>Sa asjata inetut paari taunid.</i>	151
<i>Narr, kes kloostrist otsib asu.</i>	151
DER SCHATZGRÄBER, 1798	
Vara kaevaja. Tlk -n-	152

Varakaevaja. Tlk J. Leppik	153
Aardekaevur. Tlk M. Under	154
Varakaevaja. Tlk A. Sang	155
Rahaaugukaevaja. Tlk J. Bergmann	157
Aardekaevur. Tlk A. Oras	158
DIE WANDELNDE GLOCKE, 1815	
Kiriku kell. Tlk -r.	160
Hulkuv kell. Tlk J. Leppik	161
Kõndiv kell. Tlk J. Bergmann	162
WER NIE SEIN BROT MIT THRÄNEN ASS, 1795	
<i>Kes iialdeski pisaratega oma leiba ei ole söönud.</i>	164
Tlk H. Rink	
<i>Kes ei iial oma leiba pisarsilmal pole salvand.</i>	164
Tlk anonüümne	
<i>Kes leiba söönud leinata.</i> Tlk J. Leppik	164
<i>Kes oma leiba süües eal.</i> Tlk L. Kibuvits	164
<i>Kes leiba pisarais ei söö.</i> Tlk A. Oras	165
Kandlemängija. Tlk A. Sang	165
DER KÖNIG IN THULE, 1790	
Thule kuningas. Tlk anonüümne	166
Kuningas Tuules. Tlk J. Tamm	167
<i>Kord elas Thules enne.</i> Tlk A. Jürgenstein	168
Thule kuningas. Tlk M. Under	169
<i>Kord Thule krooni kandis.</i> Tlk A. Sang	170
<i>Kord Thule krooni kandis.</i> Tlk A. Sang	171
<i>Kord elas kuningas Thules.</i> Tlk A. Oras	172
EIN GROSSER TEICH WAR ZUGEFROREN, 1821	
Konnad. Tlk -i-	173
AN DEN MOND, 1789	
Kuule. Tlk J. Leppik	174
Kuule. Tlk A. Sang	175
Kuule. Tlk A. Oras	176
DIE BEKEHRTE, 1797	
Rikutud rahu. Tlk J. Leppik	179
SCHNEIDER-COURAGE, 1810	
Rätsepa julgus. Tlk J. Leppik	180
Oi rätsepaid! Tlk J. Parv	180
Rätsepa vaprus. Tlk P. Härm	181

EIN REINER REIM WIRD WOHL BEGEHRT, 1815	
<i>Lahkes laulus puhas riim.</i> Tlk M. Lembit	182
<i>Kel riimid korda läevad salmis.</i> Tlk M. Kampmaa	182
<i>Riim olgu puhas, nõutakse.</i> Tlk A. Tombach	182
<i>Puhast riimi on küll vaja.</i> Tlk L. Sumberg	182
DAS VEILCHEN, 1775	
Ellerhein. Tlk A. Grenzstein	183
Kannike. Tlk K. A. Hermann	184
Kannike. Tlk A. Sang	185
Kannikõnõ. Tlk A. Kalkun	186
Kann. Tlk J. Tamm	186
JÄGERS ABENDLIED, 1776	
Küti õhtulaul. Tlk J. Leppik	188
Jahimehe õhtulaul. Tlk A. Sang	188
Jahimehe õhtulaul. Tlk A. Oras	189
ERINNERUNG, 1789	
Julgustuseks. Tlk M. Kampmaa	190
Rändad ikka kaugemale? Tlk A. Grenzstein	190
Manitsus. Tlk A. Sang	190
Meenutus. Tlk E. Purje	190
Mälestus. Tlk A. Kaalep	191
ES WAR EIN FAULER SCHÄFER, 1795	
Karjus. Tlk J. Parv	192
DER ZAUBERLEHRLING, 1798	
Esimene nõiduse katse. Tlk J. Liiv	193
Nõia õpipoiss. Tlk J. Liiv	195
Sortsiõpilane. Tlk J. Bergmann	198
Nõia õpipoiss. Tlk R. Sepp	200
Nõiduse õpilane. Tlk A. Sang	203
Nõiaõpilane. Tlk A. Oras	206
TROST IN TRÄNEN, 1804	
Nutu troost. Tlk J. Leppik	209
Ikja meelütämine. Tlk A. Kalkun	210
DEN ORIGINALEN, 1815	
Algupäralisele. Tlk J. Parv	211
Originaalsetele. Tlk A. Kaalep	211
Originaal. Tlk A. Sang	211

GRABSCHRIFT, 1815	
Hauakiri. Tlk J. Parv	212
Hauakiri. Tlk I. Hirv	212
JAHR AUS, JAHR EIN, 1827	
Aast-aastalt. Tlk J. Parv	213
EIN KRANZ IST GAR VIEL LEICHTER BINDEN, 1815	
Üks pärg on kergem palmitseda. Tlk A. Saar	214
On hõlpsam pärga palmitseda. Tlk A. Sang	214
DAS SCHREIEN. NACH DEM ITALIENISCHEN, 1770	
Kord läksin armukesele. Tlk J. Parv	215
Mitmepidine ähvardus. Tlk J. Tamm	215
GEH DEN WEIBERN ZART ENTGEGEN, 1795	
Nõu. Tlk G. E. Luiga	216
RASTLOSE LIEBE, 1789	
Me elu kroon. Tlk A. Saar	217
Rahutu armastus. Tlk A. Oras	217
AN DIE ERWÄHLTE, 1800	
Äravalitule. Tlk G. E. Luiga	218
WER MIT DEM LEBEN SPIELT, 1815	
Kes mängib eluga. Tlk A. Saar	219
WILLST DU LUSTIG LEBEN, 1815	
Tahad rõõmsast' elada. Tlk A. Saar	220
ALL UNSER REDLICHSTES BEMÜHEN, 1827	
Kõik meie hoolas püüdmine. Tlk A. Saar	221
NÄHE, 1789	
Ligisus. Tlk J. Tamm	222
SELBSTBETRUG, 1803	
Pettus. Tlk J. Tamm	223
HOFFNUNG, 1789	
Lootus. Tlk J. Parv	224
AM FLUSSE, 1798	
Jõe kaldal. Tlk J. Parv	225

Jõõ veereh. Tlk A. Kalkun	225
BREIT WIE LANG, 1815	
Üks täis kõik. Tlk J. Parv	226
KEINS VON ALLEN, 1815	
Ei kahte kumbatki. Tlk J. Parv	227
WIE DU MIR, SO ICH DIR, 1815	
Vastastiku. Tlk J. Parv	228
ATMOSPHÄRE, 1822	
Õhuriik. Tlk J. Parv	229
VIELRAT, 1827	
Hulga nõu. Tlk J. Parv	230
DER WAHRE GENUSS, 1770	
Tõsine õnnetundmus. Tlk J. Parv	231
Tõeline nauding. Tlk H. Raudsepp	232
KOPHTISCHES LIED (= EIN ANDRES), 1796	
Mine! Nüüd mu nõu tead. Tlk M. Kampmaa	233
Cophta laul. Tlk A. Sang	233
PROMETHEUS, 1785	
Prometheus. Tlk A. Alver	234
Prometheus. Tlk A. Annist	235
Prometheus. Tlk A. Sang	236
Prometheus. Tlk A. Oras	238
ZUEIGNUNG, 1808	
Minevik. Tlk J. Jõgever	240
Pühendus. Tlk A. Jürgenstein	241
Pühendus. Tlk A. Sang	242
Pühendus. Tlk A. Oras	243
SCHÄFERS KLAGELIED, 1803	
Karjuse kaebtus. Tlk M. Lipp	244
Lamburi kaebelaul. Tlk A. Tulik	245
Karjase kaebus. Tlk A. Oras	246
DER SCHÄFER PUTZTE SICH ZUM TANZ, 1808	
Kord karjapoiss läks tantsima. Tlk O. Liigand	247
Poiss pidukuues, peas tal krants. Tlk A. Jürgenstein	248

<i>Üks karjane läks tantsima.</i> Tlk A. Sang	249
<i>Noor karjus tantsuks säädis end.</i> Tlk A. Oras	250
WARUM BIN ICH VERGÄNGLICH, O ZEUS?, 1797	
Zeusi vastus. Tlk J. Jans	251
VANITAS! VANITATUM VANITAS!, 1806	
Tühjale. Tlk K. A. Hermann	252
FRÜHZEITIGER FRÜHLING, 1804	
Taevalik läike. Tlk J. Kaljuvee	254
ES WAR EINMAL EIN KÖNIG, 1808	
<i>Üks kuningas kord oli.</i> Tlk A. Jürgenstein	255
<i>Üks kuningas kord oli.</i> Tlk A. Sang	255
<i>Üht kirpu kuningas sallis.</i> Tlk A. Oras	256
Kirp. Tlk J. Tamm	257
MEINE RUH' IST HIN, 1808	
<i>Mu süda haige.</i> Tlk A. Jürgenstein	258
<i>Mu rahu on läinud.</i> Tlk A. Sang	259
<i>Süda raske sees.</i> Tlk A. Oras	260
SOLDATENLIED, 1808	
<i>Kõrgete müüride.</i> Tlk A. Jürgenstein	262
<i>Võitmatud lossid.</i> Tlk A. Sang	262
<i>Tornitet lossi.</i> Tlk A. Oras	263
<i>Kantsid, kust kaigub.</i> Tlk A. Sang	263
Sõdurilaul. Tlk A. Oras	264
DIE TROMMEL GERÜHRET!, 1788	
Oi trummid ja viled. Tlk A. Haava	265
<i>Ju hüüavad trummid.</i> Tlk A. Sang	266
MAHOMET'S GESANG, 1774	
Muhamedi laul. Tlk J. Semper	267
Mahometi laul. Tlk A. Sang	269
Mahometi laul. Tlk A. Oras	271
WILLKOMMEN UND ABSCHIED, 1775	
Tervitus ja hüvastijätt. Tlk J. Semper	273
Tervitus ja lahkumine. Tlk A. Sang	274
Kohtumine ja hüvastijätt. Tlk A. Sang	275
Tervitus ja hüvastijätt. Tlk A. Oras	276

RÖMISCHE ELEGIEN, 1795/1914

Rooma eleegiad	277
I – Siin on mul haritud aed, siin ma õitsetan lembuse lilli. Tlk M. Sirkel	277
II – Ütelge mulle, oo kivid, ja kõnelge, määratud lossid. Tlk A. Oras	277
Rääkige, kivid, mulle; kõnelge, vägevad lossid! Tlk A. Mägi	277
Häält tõstke, auväärt paleed, müürid, möödunud aegadest vestke! Tlk A. Sang	278
III – Rohkem kui aimasin kaunilt, on õnn mulle osaks nüüd saanud. Tlk M. Sirkel	278
IV – Austage, keda vaid tahes! Nüüd lõpuks hoitud ma olen! Tlk M. Sirkel	279
V – Arm, ära kahjatse, et nõnda kiiresti võita end lasksid. Tlk A. Sang	280
VI – Vagad me armunud oleme, deemoneid austame vaikselt. Tlk M. Sirkel	281
VII – Vaimustavana haarab mind rõõm siin klassika pinnal. Tlk A. Oras	282
Rõõmsalt ja vaimustust täis jalutan pühitset pinnal. Tlk A. Mägi	282
Rõõmsalt ja vaimustatult mina viibin siin, klassika pinnal. Tlk A. Sang	283
Nüüd tunnen küll, et mul on klassikast suus juba maiku. Tlk I. Luhaäär	283
VIII – Oh sina julm, kuidas võid sa mind solvata, rääkides nõnda? Tlk A. Sang	284
IX – Oo kui rõõmsana end siin Roomas ma tunnen! Ju Põhjast. Tlk A. Kaalep	285
Oo, millist rõõmu siin Roomast küll tunnen, kui meenutan aegu. Tlk M. Sirkel	286
X – Kui sa väidad, mu kaunim, sind polevat lapsena iial. Tlk A. Oras	286
Kui sina jutustad, et inimestele lapsena üldse. Tlk A. Sang	287
XI – Sügiskuul põlemas leek on siin seltsi pakuvas koldes. Tlk M. Sirkel	287
XII – Aleksander ja Caesar ja Heinrich ja Friedrich, kõik suured. Tlk A. Sang	287
XIII – Teie, oo graatsiad, võtke need vähesed lehed poeedilt. Tlk A. Oras	288
XIV – Kuuled kas, kallid mul, neid Flaminia teelt kostvaid hääli? Tlk M. Sirkel	288

XV – Amor on võllaroog ning petab kõiki, kes loodavad talle. Tlk A. Sang	289
XVI – Süüta mul lamp juba, poiss! – „Kuid valge on, tahti te nõnda. Tlk A. Kaalep	290
XVII – Kaks hädaohtlikku madu, neid kirund poeedid on kooris. Tlk M. Sirkel	291
XVIII – Tseesari järel ei ma Britimaale küll eal oleks läinud. Tlk M. Sirkel	292
XIX – Miks viinamäele sa küll, kallim hea, täna üles ei tulnud? Tlk M. Sirkel	293
XX – Vihkan ju mõndagi häält, üle kõikide on aga mulle. Tlk A. Kaalep	294
Palju on hääli, mis on vastumeelt mulle, vastikuim kõigist. Tlk A. Sang	294
XXI – Rohkem kui miski muu üks nähtus teeb tuska, kuid teine. Tlk A. Sang	294
XXII – Raske on hoida meil nime head, sest et Fama ja Amor. Tlk M. Sirkel	295
XXIII – Kui mehe ehteks on jõud, vaba, kartmatu vaim, küllap talle. Tlk A. Sang	297
XXIV – Eks tara ärde ma jäänd, jumal viimane, paigale aias. Tlk A. Kaalep	298
Tagapool seal aianurgas kui jumalaist viimne ma seisin. Tlk M. Sirkel	298
EINS UND ALLES, 1823	
Üks ja kõik. Tlk J. Semper	300
Üks ja kõik. Tlk A. Oras	301
Üks ja kõik. Tlk A. Sang	301
Üks ja kõik. Tlk A. Oras	303
DAS ALTER, 1815	
Vanadus. Tlk M. Under	305
Vanadus. Tlk A. Sang	305
FRISCHES EI, GUTES EI, 1815	
Värske muna, hää muna. Tlk M. Under	306
GESELLSCHAFT, 1815	
Seltskond. Tlk M. Under	307
Seltskond. Tlk A. Sang	307
LEGENDE, 1815	
Legend. Tlk M. Under	308

Legend. Tlk A. Kaalep	308
Legend. Tlk A. Sang	309
SOLDATENTROST, 1815	
Sõduri lohutus. Tlk M. Under	310
REZENSENT, 1774	
Retsensent. Tlk M. Under	311
Retsensent. Tlk O. Kruus	311
Retsensent. Tlk A. Kaalep	312
Retsensent. Tlk A. Sang	312
DIE SPINNERIN, 1800	
Ketraja. Tlk M. Under	313
Ketraja. Tlk A. Sang	314
SONETTE, 1815	
IV DAS MÄDCHEN SPRICHT	
Kõneleb tütarlaps. Tlk A. Kaalep	315
VI REISEZEHRUNG	
Reisivarustus. Tlk M. Under	316
XIV DIE ZWEIFELNDEN	
Kahtlejad. Tlk J. Talvet	317
DER TOTENTANZ, 1815	
Surmatants. Tlk M. Under	318
Kooljatants. Tlk A. Oras	319
KÜNSTLERS ABENDLIED, 1775	
Kunstniku õhtulaul. Tlk M. Under	321
Kunstniku õhtulaul. Tlk A. Sang	322
DIE JAHRE, 1815	
Aastad. Tlk M. Under	323
Aastad. Tlk A. Sang	323
GOTT SANDTE SEINEN ROHEN KINDERN, 1821	
Luule. Tlk M. Under	324
MAIFEST (= MAILIED), 1775	
Mailaul. Tlk I. Paulson	325
Mailaul. Tlk A. Sang	326
DAS GÖTTLICHE, 1785	
Jumalik. Tlk A. Annist	328

Jumalik. Tlk A. Sang	330
Jumalikkus. Tlk A. Oras	332
GANYMED, 1789	
Ganymedes. Tlk A. Annist	334
Ganymed. Tlk A. Sang	335
GESANG DER GEISTER ÜBER DEN WASSERN, 1789	
Vaimude laul vete kohal. Tlk A. Annist	336
Vaimude laul vete kohal. Tlk A. Sang	337
Vaimude laul üle vete. Tlk A. Oras	338
Vaimude laul vete kohal. Tlk A. Oras	339
GRENZEN DER MENSCHHEIT, 1789	
Inimliku piirid. Tlk A. Annist	340
Inimsoo piirid. Tlk A. Sang	341
Inimkonna piirid. Tlk A. Oras	342
FEIGER GEDANKEN, 1778	
Kartlikud mõtted. Tlk I. Paulson	344
Kaebed ja kohked. Tlk A. Oras	344
Kaebed ja ohked. Tlk A. Oras	345
MIT PFEILEN UND BOGEN, 1773	
Ta lennates tuli. Tlk H. Talvik	346
ES FING EIN KNAB' EIN VÖGELEIN, 1773	
Poiss tihase kord puuri sai. Tlk H. Talvik	347
VOR GERICHT, 1815	
Kohtus. Tlk A. Tulik	348
AUF DEM SEE, 1789	
Järvel. Tlk A. Sang	349
Järvel. Tlk A. Sang	349
Järvel. Tlk A. Oras	350
Järvel. Tlk A. Oras	351
PROOEMION, 1817	
Prooemion. Tlk A. Oras	352
EPIRRHEMA, 1820	
Epirrhema. Tlk A. Oras	353

VERMÄCHTNIS, 1829	
Testament. Tlk A. Oras	354
Testament. Tlk A. Sang	355
Testament. Tlk A. Oras	356
NEUE LIEBE, NEUES LEBEN, 1775	
Uus armastus, uus elu. Tlk A. Sang	359
Uus arm, uus elu. Tlk A. Oras	360
SEEFAHRT, 1777	
Meresõit. Tlk A. Kaalep	361
Meresõit. Tlk A. Sang	362
AMOR ALS LANDSCHAFTSMALER, 1789	
Amor maastikumaalijana. Tlk A. Kaalep	364
AN SCHWAGER KRONOS, 1789	
Küüdimees kronosele. Tlk A. Sang	366
ICH KOMME SCHON DURCH MANCHE LAND', 1789	
Koopaorav. Tlk anonüümne	368
Marmotte. Tlk M. Muldma	370
IM DORFE WAR EIN GROSS GELAG, 1815	
Pulmad. Tlk A. Kaalep	371
GESTÄNDNIS, 1815	
Patukahetsus. Tlk A. Kaalep	372
WEST-ÖSTLICHER DIVAN, 1819	
HEGIRE, 1819	
Hegiira. Tlk A. Oras	373
FREISINN, 1819	
Vabameel. A. Oras	375
SELIGE SEHNSUCHT, 1819	
Õnnis igatsus. Tlk A. Oras	376
Õnnis igatsus. Tlk A. Sang	377
Õnnis igatsus. Tlk A. Oras	378
TALISMANE, 1819	
Talismaan. Tlk A. Oras	379

GESTÄNDNIS, 1819	
Ülestunnistus. Tlk M. Kangro	380
ELEMENTE, 1819	
Elemendid. Tlk M. Kangro	381
PHÄNOMEN, 1819	
Fenomen. Tlk M. Kangro	382
DREISTIGKEIT, 1819	
Jultumus. Tlk M. Kangro	383
SEI DAS WORT DIE BRAUT GENANNT, 1819	
<i>Vaim on sõnal kosjas käinud.</i> Tlk H. Udam	384
UNBEGRENZT, 1819	
Ääretus. Tlk A. Oras	385
LESEBUCH, 1819	
Lugemisraamat. Tlk M. Talvet	386
VERSUNKEN, 1819	
Aruppumine. Tlk A. Kalkun	387
DEN GRUSS DES UNBEKANNTEN EHRE JA!, 1819	
<i>Auväärt on teresõna tundmatult!</i> Tlk A. Kaalep	388
WANDERERS GEMÜTHSRUHE, 1819	
Ränduri meelerahu. Tlk A. Oras	389
WAS MACHST DU AN DER WELT, 1827	
Epigramma. Tlk J. Bergmann	390
GINGO BILOBA, 1819	
Ginkgo biloba. Tlk A. Kaalep	391
<i>Lehest puul, mis minu aeda.</i> Tlk V. Beekman	391
SULEIKA, 1819	
Suleika. Tlk J. Undusk	392
<i>Sa oma sulnist rubiinmusu eal.</i> Tlk J. Undusk	392
<i>Sa oled ehk kaugemal kallimast.</i> Tlk J. Undusk	392
<i>Kogu te maailma haprus.</i> Tlk J. Undusk	392
<i>Oh seda maailma meelelist tööd.</i> Tlk J. Undusk	392
<i>Sa eemal olles siia jää!</i> Tlk J. Undusk	393
<i>Kuis käiksin rõõmurada.</i> Tlk J. Undusk	393

NACHKLANG, 1819	
Järelkaja. Tlk A. Oras	394
WIEDERFINDEN, 1819	
Jälleleid. Tlk A. Oras	395
LASS DEN WELTENSPIEGEL ALEXANDERN, 1827	
Jäägu maade peegel Aleksandril! Tlk A. Oras	397
DIE WELT DURCHAUS IST LIEBLICH ANZUSCHAUEN, 1819	
Kõik ilm nii kaunis, ilm kui võlujoonis.	398
Tlk A. Oras	
IN TAUSEND FORMEN, 1819	
Võid peita ennast tuhandesse kujju. Tlk A. Oras	399
Võid tuhandesse kujusse. Tlk A. Sang	400
VORSCHMACK, 1827	
Eelmaik. Tlk A. Kaalep	401
BERECHTIGTE MÄNNER, 1819	
Õigustet mehed. Tlk A. Oras	402
Õiglased mehed. Tlk A. Sang	404
EINLASS, 1820	
Sissepääs. Tlk R. Sepp	406
Sissepääs. Tlk A. Sang	407
Sissepääs. Tlk A. Oras	408
AN DIE TÜREN WILL ICH SCHLEICHEN, 1796	
Ustel seismast ma ei väsi. Tlk L. Kibuvits	410
Uste ette astun sala. Tlk A. Oras	410
Kandlemängija. Tlk A. Sang	410
HEISS MICH NICHT REDEN, HEISS MICH SCHWEIGEN, 1796	
Mult ära nõua, et ma sõnu paotaks. Tlk L. Kibuvits	411
Mult ära nõua kõnet, nõua. Tlk A. Oras	412
Mignon. Tlk A. Sang	413
ICH ARMER TEUFEL, HERR BARON, 1796	
Mul, kõnnil, põue kadedust. Tlk L. Kibuvits	414

IHM FÄRBT DER MORGENSONNE LICHT, 1796	
<i>Koit talle juba kumab taeva all.</i> Tlk L. Kibuvits	415
NUR WER DIE SEHNSUCHT KENNT, 1796	
<i>See, kes on igatsend.</i> Tlk L. Kibuvits	416
SINGET NICHT IN TRAUERTÖNEN, 1796	
<i>Öise üksinduse vari.</i> Tlk L. Kibuvits	417
<i>Philine.</i> Tlk A. Sang	418
<i>Philine.</i> Tlk A. Oras	419
SO LASST MICH SCHEINEN, BIS ICH WERDE, 1796	
<i>Las saada tõeks mu näilik sära.</i> Tlk L. Kibuvits	420
<i>Las paistan, kuni olen: valla.</i> Tlk A. Oras	420
<i>Mignon.</i> Tlk A. Sang	421
WER SICH DER EINSAMKEIT ERGIBT, 1796	
<i>Kes valib üksinduse tee.</i> Tlk L. Kibuvits	422
<i>Kandlemängija.</i> Tlk A. Sang	422
NATUR UND KUNST, 1802	
<i>Loodus ja kunst.</i> Tlk A. Oras	423
DAUER IM WECHSEL, 1804	
<i>Püsivus muutuses.</i> Tlk A. Oras	424
<i>Kestvus vahelduses.</i> Tlk A. Sang	425
BIST NOCH SO TIEF IN SCHMERZ UND QUAL VERLOREN, 1821	
<i>Kui ongi valus sul ja piinas pime.</i> Tlk L. Kibuvits	427
BLEIBEN, GEHEN, GEHEN, BLEIBEN, 1821	
<i>Minna, jääda, jääda, minna.</i> Tlk L. Kibuvits	428
EIN WUNDER IST DER ARME MENSCH GEBOREN, 1821	
<i>Kui ime sünnib elu inimesse.</i> Tlk L. Kibuvits	429
ZU ERFINDEN, ZU BESCHLIESSEN, 1821	
<i>Seks, et leida, otsustada.</i> Tlk L. Kibuvits	430
VON DEM BERGE ZU DEN HÜGELN, 1821	
<i>Alla mäest ja eemal kingul.</i> Tlk L. Kibuvits	431
<i>Rännulaul.</i> Tlk A. Sang	431

WOHER IM MANTEL SO GESCHWINDE, 1821	
<i>Kust mantel üll nii suures rutus.</i> Tlk L. Kibuviits	433
ZUM SEHEN GEBOREN, 1832	
<i>Mul nägijaks loodi.</i> Tlk A. Oras	436
<i>Nii hüvas kui halvas.</i> Tlk A. Sang	436
<i>Lynkeuse laul.</i> Tlk A. Oras	437
AN CHARLOTTE VON STEIN, 1848	
Charlotte von Stein'ile. Tlk A. Oras	438
Charlotte von Steinile. Tlk A. Sang	439
BERUF DES STORCHES, 1842	
Kure elukutse. Tlk A. Kaalep	441
SPIEGEL DER MUSE, 1799	
Muusa peegel. Tlk A. Kaalep	442
DER GOTT UND DIE BAJADERE. INDISCHE LEGENDE, 1798	
Jumal ja bajadeer. Tlk A. Oras	443
Jumal ja bajadeer. India legend. Tlk A. Sang	446
PARIA, 1824	
Paaria. Tlk A. Oras	449
Paaria. Tlk A. Sang	453
AN BELINDEN, 1775	
Belindele. Tlk A. Sang	459
Belindele. Tlk A. Oras	460
AN LOTTCHEN, 1776	
Lottchenile. Tlk A. Sang	461
CHRISTEL, 1776	
Christel. Tlk A. Sang	463
ERKLÄRUNG EINES ALTEN HOLZSCHNITTES, VORSTELLEN HANS SACHSENS POETISCHE SENDUNG, 1776	
Hans Sachsi poeedimissioon. Tlk A. Sang	465
SENDSCHREIBEN, 1776	
Läkitus. Tlk A. Sang	470

ABSCHIED, 1798	
Lahkumine. Tlk A. Sang	472
AUS EINEM BRIEFE AN DIE GRÄFIN AUGUSTE ZU STOLBERG, 1780	
Kirjast Auguste zu Stolbergile. Tlk A. Sang	473
Kõike annavad jumalad. Tlk A. Oras	473
ZUEIGNUNG, 1787	
Pühendus. Tlk A. Sang	474
AN EIN GOLDNES HERZ, DAS ER AM HALSE TRUG, 1789	
Amulett. Tlk A. Sang	477
AN SEINE SPRÖDE, 1789	
Oma tõrksale. Tlk A. Sang	478
BEHERZIGUNG, 1789	
Julgustus. Tlk A. Sang	479
Nõuandeid. Tlk A. Oras	479
ERSTER VERLUST, 1789	
Esimene kaotus. Tlk A. Sang	480
Esimene armastus. Tlk A. Oras	480
HARZREISE IM WINTER, 1789	
Harzi-reis talvel. Tlk A. Sang	481
LILIS PARK, 1789	
Lili park. Tlk A. Sang	484
NACHTGEDANKEN, 1789	
Õömõtted. Tlk A. Sang	488
VOM BERGE, 1789	
Mäelt. Tlk A. Sang	489
DER BESUCH, 1796	
Külaskäik. Tlk A. Sang	490
VENETIANISCHE EPIGRAMME, 1796	
Veneetsia epigrammid	492
I – Kirste ja urnisid kord looduslaps eluküllaga ehtis.	492
Tlk A. Sang	

II – Justsama siin sinitaevas ma silmasin	492
<i>päikesehiilgust.</i> Tlk I. Volt	
IV – See on Itaalia, lahkusin siit. Ikka tol mavad teed	492
<i>seal.</i> Tlk M. Friedenthal	
V – Gondlisse sättinud end, seal sõitsin ma laevade	493
<i>keskel.</i> Tlk I. Volt	
VII – Üks oli armastus mul, oli teistest kõikidest	493
<i>kallim!</i> Tlk I. Volt	
VIII – Kätkiga võrrelda võiks seda gondlit, mis	493
<i>armsasti hällib.</i> Tlk A. Sang	
X – Rabeleb, kisab miks rahvahulk? Sest tahab toita	493
<i>ta ennast.</i> Tlk M. Friedenthal	
XI – Kella lööb pappide koor! Osavalt nemad	494
<i>mõistavad seada.</i> Tlk A. Sang	
Oi, kuidas papid on hoolsad! Kui innukalt kelli nad	494
<i>taovad.</i> Tlk A. Sang	
XII – Ulmlejal jüngreid olgu nii palju kui rannas on	494
<i>liiva.</i> Tlk I. Volt	
XIV – Võrdpildiks alasi maale ja valitsejale vasar.	494
Tlk M. Friedenthal	
XV – Ulmlejal küllaga jüngreid on, tema liigutab	494
<i>hulki.</i> Tlk I. Volt	
XVI – Võimule pürgigu, kes kasu endale kütib, kuid	495
<i>meile.</i> Tlk A. Sang	
XVII – Palvetab see, kellel on häda käes. Selles	495
<i>veenduda soovid?</i> Tlk A. Sang	
XIX – Iga Veneetsia aadlik doodžiks võib saada. See	495
<i>teeb veel.</i> Tlk M. Friedenthal	
XXI – Küll palverändaja tõttab! Ja kas oma pühaku	495
<i>leiab?</i> Tlk M. Friedenthal	
XXII – Jupiter Pluvius, meil täna soosiva vaimuna	496
<i>ilmud.</i> Tlk I. Volt	
XXIII – Kasta sa, ühtsoodu jooda sa neid	496
<i>punakuubedes konni.</i> Tlk I. Volt	
XXIX – Küll olen paljutki proovinud: joonistamist	496
<i>ja gravüüri.</i> Tlk I. Volt	
XXXIII – Köiksugu kunstisid õpib ja harrastab	496
<i>sakslane, kõigeks.</i> Tlk A. Sang	
XXXIVa – Tihti poeetide sõpradeks, jumalad, end	497
<i>kuulutate!</i> Tlk M. Friedenthal	
XXXV – Mis väärt on inimlik elu? Kuid ikkagi	497
<i>tuhanded võivad.</i> Tlk M. Friedenthal	
XXXVIII – Jalgu, mu kullake, eal ära hargita	497
<i>taevaste poole.</i> Tlk A. Sang	

<i>Ei, ära jalgu sa taevaste poole küll, lapsuke, tõsta.</i>	497
TLk I. Volt	
XXXIX – Julgesti jalgu sa võid tõsta taevaste poole.	498
<i>Kui palves.</i> TLk A. Sang	
XLVI – Lustlik on luuletajal tema töö, aga kallid on kahjuks.	498
TLk A. Sang	
XLIX – Soovite teada, mismoodi ma teil sadu loon epigramme?	498
TLk I. Volt	
L – Need vabaduseapostlid mul vastumeelt alati olnud.	498
TLk M. Friedenthal	
LI – Õeldakse – kuningad tahavad head, nagu ka demagoogid.	498
TLk M. Friedenthal	
LII – Löödagu unistajad kõik kolmekümneselt risti.	499
TLk M. Friedenthal	
LIII – Prantsusmaa saatus on kurb, las vägevad õpivad sellest.	499
TLk M. Friedenthal	
LIV – Ma olen elanud pööraseid aegu ja puudunud pole.	499
TLk M. Friedenthal	
LV – Ütle, kas õigesti teeme? Me peamegi pööblit ju petma.	499
TLk M. Friedenthal	
LVI – Mündivad vürstid vaid hõbedakihiga vasele oma.	499
TLk M. Friedenthal	
LVII – Pöörased on nad, nii ütlete neist, kelle kõned on karmid.	500
TLk M. Friedenthal	
LIX – „Teil, epigrammid, ei pruugi ju olla nii jultunud!“ – Miks siis?	500
TLk I. Volt	
LXVI – Paljugi taluda võin. Suur enamus vastikuid asju.	500
TLk M. Friedenthal	
LXXII – Kui perenaiseks mees koju viiks, minu soovegi täidaks.	500
TLk I. Volt	
LXXV – Kas sa ei tunnegi head seltskonda? Su teoses on kelmid.	501
TLk A. Sang	
LXXXVI – Mida on saatus must tahtnud? Vast oleks isegi veider.	501
TLk M. Friedenthal	
LXXXVII – Uurid botaanikat, mis? Uurid optikat? Miks sa ei anna.	501
TLk A. Sang	
LXXXIX – „Selguse kõigesse saan,“ õpipoiss mulle ütles, „kui uurin.	501
TLk A. Sang	
LXXXIV – Morpheus taevane, asjata heljutad veetlevaid moone.	502
TLk I. Volt	
LXXXVI – Amor, ah, tunnen ma sind ülihästi! Sa tõrvikut kannad.	502
TLk A. Sang	
XC – Mis lõbus mäng on see! Näe, nõõril ju kiiruga ketas.	502
TLk I. Volt	

XCIX – Eks alatihti ma eksinud, end aga taas üles leidnud. Tlk I. Volt	502
C – Kurb oli, Midas, su saatusekäik: tudikätega hoides. Tlk I. Volt	503
CI – „Paistes on veidi mu kael!“ Oli ehmunud nõnda mu armsam. Tlk I. Volt	503
CII – Önnis on armastatut kaissu vaotada kirglikult, kui sa. Tlk A. Sang	503
CIII – Neptuni linnas, kui seal olin kõikidest sõpradest eemal. Tlk A. Sang	504
VOTIVTAFELN, 1796	
Votiivtahvlid. Tlk A. Sang	505
Kaunis hing ja kaunishing	505
Süsteem	505
Moraalsed lobasuud	505
Ranguse apostel ja vagatseja	505
Mõistus	505
Kindlus	505
Delikaatne laitus	505
Kutsumata nõuandjad	506
Tee kuulsusele	506
ALEXIS UND DORA, 1797	
Alexis ja Dora. Tlk A. Sang	507
XENIEN, 1797	
Kseeniad. Tlk A. Sang	511
Kunstivõte	511
Teleoloog	511
Meie aeg	511
Kuldajastu	511
Teaduslik geenius	511
Teadus	511
Julgustus	511
Saksa meistritöö	511
Saksa lustmäng	512
Keeleuurija	512
Purist	512
*-le	512
Võimalus	512
Kordamine	512
Luule moraalne eesmärk	512
Toores organ	512
Printsiip	513

Jälestus	513
Filistritele	513
Reinuvader rebane	513
Tüütajale	513
Raamatureklaam	513
Ohtlikud järelkäijad	513
AMYNTAS, 1799	
Amyntas. Tlk A. Sang	514
EUPHROSYNE, 1799	
Euphrosyne. Tlk A. Sang	516
DIE METAMORPHOSE DER PFLANZEN, 1799	
Taimede metamorfoos. Tlk A. Sang	520
WEISSAGUNGEN DES BAKIS, 1800	
Bakise ennustused. Tlk A. Sang	522
<i>Tark oled, suur on su võim, sinu ees kõik on silmili põrmus.</i>	522
<i>Kas oled jälginud, kui pahinal vajub voog üle kalda?</i>	522
<i>Nõu küsis aednik: „Mis moel jagu varblastest saada ma võiksin.</i>	522
<i>Kellukest kuulen – see vist aisakellade lustakas trall on.</i>	522
<i>Vaadake lindu! Seal puult väsimatult ta teisele lendab.</i>	522
WANDERERS STURMLIED, 1810	
Ränduri laul tormis. Tlk A. Sang	523
EPIPHANIAS (= EPIPHANIASFEST), 1811	
Kolm kuningat. Tlk A. Sang	527
SPRÜCHE, 1812–1827	
Mõttesalmid. Tlk A. Sang	528
<i>Mis oleks jumalus, kes raiskaks väe ja hoole.</i>	528
<i>Et ligi jõuda lõpmatule.</i>	528
<i>Eks ole vägitegu seegi.</i>	528
<i>Kas on veel vaesemat meest kui see.</i>	528
<i>Miks surnu ees lehvitad viirukipanni?</i>	528
<i>Tean teie austust! Kõik te monumendid.</i>	528
<i>Küll vaen ja väiklus visalt näevad vaeva.</i>	528
<i>Mis arvata meil nõnda perust vellest?</i>	528

<i>Oh hajameelt! Jäi peole kutsumats.</i>	529
<i>Kui õilis hing sinu suhtes teeb vea.</i>	529
<i>Kõik ümber tuimalt tukub.</i>	529
<i>Kõige õelamalt kriitika karvustab.</i>	529
<i>Mis on kõige väarikam hingelaad?</i>	529
<i>Tean mõnd seda liiki.</i>	529
Tüütajatele	529
Omand	530
<i>Kaks armu pandud on hingamisse.</i>	530
<i>Milleks end kainuses piinata?</i>	530
<i>Kui haruldane, rikas pärandus</i>	530
<i>Küll kiretõus vood kõrgele võib kanda.</i>	530
Alandlikkus	530
Parim	531
Minu valik	531
Totaalsus	531
Mõttekilde. Tlk A. Oras	531
<i>Lõplikku rahu näed rahutus voolus.</i>	531
<i>Aegade laps, täna jumala andi.</i>	531
<i>Tahad sa lõpmatut leida, siis kõigiti.</i>	531
<i>Siis alles terviku täius sind kosutab.</i>	532
<i>Üskõik kuis muidu möödub maine retk.</i>	532
<i>Kes see noorte veidrat hullust sarjaks?</i>	532
<i>Ei, kurat pole tühipüks!</i>	532
<i>Küll neil on jutuks ja vadinaks mahti!</i>	532
ILMENAU AM 3. SEPTEMBER 1783, 1815	
Ilmenau. Tlk A. Sang	533
METAMORPHOSE DER TIERE, 1820	
Loomade metamorfoos. Tlk A. Sang	538
MÄRZ, 1820	
Märts. Tlk A. Sang	540
PARABASE, 1820	
Parabaas. Tlk A. Sang	541
ELEGIE, 1827	
Eleegia. Tlk A. Sang	542
Marienbadi eleegia. Tlk A. Oras	546
EIN GRAUER, TRÜBER MORGEN, 1837	
Hall sompus hommik. Tlk A. Sang	550

EIN ZÄRTLICH-JUGENDLICHER KUMMER, 1846	
Ma koltund väljadele rühin. Tlk A. Sang	551
AN CHARLOTTE VON STEIN, 1848	
Charlotte von Steinile. Tlk A. Sang	552
WELTSEELE, 1803	
Maailma hing. Tlk A. Oras	553
Maailma hing. Tlk A. Oras	554
URWORTE. ORPHISCH., 1820	
Orfilisi ürgsõnu. Tlk A. Oras	556
Paratamatus. Tlk I. Hirv	557
Juhuslikkus. Tlk I. Hirv	557
WENN AM TAG ZENIT UND FERNE, 1827	
Ja kui päeval kisub teele. Tlk A. Oras	558
WENN IM UNENDLICHEN DASSELBE, 1827	
Kui voolab mõõtmatusse kulgev. Tlk A. Oras	559
HOCHZEITLIED, 1804	
Pulmalaul. Tlk A. Oras	560
LÄNDLICH, 1827	
Ööbik. Tlk H. Uibopuu	562
AN MIGNON, 1797	
Mignonile. Tlk A. Oras	563
CHINESISCH-DEUTSCHE JAHRES- UND TAGESZEITEN, 1830	
DÄMMRUNG SENKTE SICH VON OBEN	
Õhtu. Tlk A. Oras	564
WEISS WIE LILIEN, REINE KERZEN	
Liilivalged, küünlapuhtad. Tlk J. Talvet	566
MICH ÄNGSTIGT DAS VERFÄNGLICHE	
Hirm on, mind vangi võetakse. Tlk J. Talvet	567
NUN DENN! EH' WIR VON HINNEN EILEN	
Nüüd! Ons enne, kui teele tõttame. Tlk J. Talvet	568
REGEN UND REGENBOGEN, 1827	
Vihm ja vikerkaar. Tlk A. Kaalep	569

AN WERTHER, 1825	
Wertherile. Tlk V. Aabrams	570
SCHWEBENDER GENIUS ÜBER DER ERDKUGEL, MIT DER EINEN HAND NACH UNTEN, MIT DER ANDERN NACH OBEN DEUTEND, 1833	
Maakera kohal hõljuv geenius, kes osutab ühe käega alla, teisega üles. Tlk A. Kaalep	572
AUS DEN GRUBEN, HIER IM GRABEN, 1828	
Prohvetit ma lõviaugus. Tlk M. Sirkel	573
GEGENWART, 1815	
Sinu juures. Tlk M. Väljataga	574
ERGO, BIBAMUS!, 1811	
Kus armsamat nägin ja ligemal' sain. Tlk J. Uluots	575
Ergo bibamus! Tlk V. Aabrams	577
WECHSEL, 1769	
Vaheldus. Tlk A. Oras	578
Vaheldus. Tlk A. Oras	578
AN DIE ENTFERNTTE, 1789	
Äraläinule. Tlk A. Oras	579
Kavvõlidsõlõ. Tlk A. Kalkun	579
ANAKREONS GRAB, 1789	
Anakreoni haud. Tlk A. Oras	580
KOPHTISCHES LIED, 1796	
Kofta laul. Tlk A. Oras	581
NACHGEFÜHL, 1798	
Järeltunne. Tlk A. Oras	582
GENERALBEICHTTE, 1803	
Üldpiht. Tlk A. Oras	583
FÜR EWIG, 1820	
Igaveseks. Tlk A. Oras	585
ZWISCHEN BEIDEN WELTEN, 1820	
Mõlema maailma vahel. Tlk A. Oras	586

UM MITTERNACHT, 1821	
Kesk südaööd. Tlk A. Oras	587
SANKT NEPOMUKS VORABEND, 1827	
Püha Nepomuki päeva eelöhtul. Tlk A. Oras	588
ERWACHE, FRIEDERIKE, 1838	
Friederikele. Tlk A. Oras	589
DORNBURG, SEPTEMBER 1828, 1833	
Dornburgis, septembris 1828. Tlk A. Oras	591
LIEBHABER IN ALLEN GESTALTEN, 1815	
Mitoõnd muudu armas. Tlk A. Kalkun	592
GESANG DER ELFEN, 1848	
Haldjate laul. Tlk S. Rennik	594
DEM AUFGEHENDEN VOLLMONDE, 1833	
Tõusvale täiskuule. Tlk J. Talvet	595
JÄRELSÕNA	596
ILMUMISANDMED JA SELGITUSED	620
GOETHE LUULE EESTINDAJAD	705
ILLUSTRATSIOONIDE LOEND	750
ORIGINAALPEALKIRJADE LOEND	753
NIMELOEND	760
KASUTATUD LÜHENDID	775

SAATEKS

Käesolev raamat on Johann Wolfgang Goethe (28. VIII 1749 – 22. III 1832) luule eestikeelsete tõlgete koondkogu. See sisaldab 628 tõlget 391 Goethe originaalluuletusest, alates esimesest trükki jõudnud, Carl Heinrich Gehewe tõlkest 1841. aastal, lõpetades uute tõlgetega tänapäeva eesti tõlkijatelt, kes vastasid selle kogumiku koostajate üleskutsele. Mõni neist uutest tõlgetest on vahepeal näinud juba ka trükivalgust, mõni ilmub siin esmakordselt.

Seni oli eesti keeles olemas ainult üks Goethe tõlkeluulekogu. See ilmus 1968. aastal ja sisaldab luuletusi ühelt tõlkijalt – August Sangalt (Johann Wolfgang Goethe, Luuletusi. Tlk August Sang. Tallinn: Eesti Raamat, 1968). On teada, et 1930. aastate lõpul plaanis Marie Under välja anda Goethe tõlkekogu, kuid plaan ei saanud teoks. Valikut Underi Goethe-tõlgetest sisaldab tema 80. juubeli puhul koostatud kogu „Ääremail“ (Marie Under, Ääremail. Stockholm: Vaba Eesti, 1963). Esinduslikku valikut Goethe luulest pakub antoloogia „Maaailma luule. Kuldne klassika“ (toim Helju Jüssi jt. Tallinn: SE & JS, 2006), mis sisaldab 49 tõlget August Sangalt ja kuus tõlget Marie Underilt. Üksikuid tõlkeid esineb mujalgi kogumikes, kuid ainuüksi Goethe luulele pühendatud kogumikke peale Sanga ühemehekogu, mille ilmumisest on möödas juba üle poole sajandi, eesti keeles seni ei olnud. Samas on Goethe luulet läbi aegade ilmunud nii ajakirjandusväljaannetes kui ka laulikutes. Ka Teise maailmasõja järel tõlkisid Eesti pagulased Goethet, kuid suur osa meie pagulasperioodikas ilmunud tõlgetest on teada vaid asjatundjatele. Nii ei ole eesti lugejad eriti teadlikud Ants Orase tõlgetest, mida ilmus 1950. aastatest peale Rootsis Lundis Bernard Kangro toimetamisel välja antud ajakirjas Tulimuld. Suurem osa Orase tõlkeid jäi ilmunumata – Tartus Eesti Kultuuriloolises Arhiivis hoitav Orase käsikirjaline pärand sisaldab tema tõlkeid ühtekokku 83 Goethe luuletusest.

Üsna rohkelt on Goethe luulet ilmunud laulikute veergudel. Pikka aega tuntigi Goethe luulet eesti keeles just peamiselt tema sõnadele loodud laulude kaudu. Kenake hulk neist lauludest kuulub tänini eesti koori- või soololaulurepertuaari, kuid lähemal vaatlusel selgub, et nende laulude algallikat ja inspireerijat – Goethe luulet – ei tarvitseta vahel enesele teadvustadagi.

Selle kogumiku koostamise algatus tuli Eesti Goethe-Seltsilt, mille liikmete hinnangul väärrib Goethe luule eesti

keeles koondamist, avaldamist ja uurimist nii eesti luuletõlke ajaloo seisukohalt kui ka huvist Goethe retseptiooni vastu eesti kultuuris. Goethe luule koondkogu mõte sündis Eesti Goethe-Seltsi liikmetel juba kümmekond aastat tagasi. Tungivamaks sai see pärast Ants Orase tõlgitud „Fausti“ (esitrükk I 1955, II 1962 Lundis) uusväljaandmist 2007. aastal Tartu Ülikooli Kirjastuses. Rööpselt uusväljaandega valmis seltsi liikme Liina Sumbergi magistritöö Goethe „Fausti“ tõlgetest (2006). Hoovõtt oli pikk ja alles 2017. aasta kevadel asus Vahur Aabrams koostama andmekogu olemasolevatest Goethe luuletuste tõlgetest. Teda abistas Liina Sumberg ja alates 2019. aasta kevadest Susanna Rennik. Täna seks hõlmab kogutud andmestik luulekogudes ja muudes raamatutes, ajakirjanduses, laulikutes, muusikateoste kavalehtedel, heliplaatidel ja käsikirjas sisalduvaid tõlkeid. See on küllaldane alus kogule, kust lugeja leiab kõik läbi aegade ilmunud Goethe luuletuste tõlked. Välja on jäänud mõningad „Fausti“-katkendid, mis enne tervikliku „Fausti“ ilmumist ajakirjanduses avaldati. Seevastu need „Faustist“ pärit luuletused, mis on käibel iseseisvate lauludena, on kaasatud, samuti romaanides „Wilhelm Meisteri õpiaastad“ ja „Wilhelm Meisteri rännuaastad“ ning tragöödias „Egmont“ ja draamas „Götz von Berlichingen“ leiduvad laulud – tuntuim ja enim viisistatud osa Goethe luulest.

Teoks sai ainulaadse kompositsiooniga raamat, milles tõlked on esitatud nende ilmumise järjekorras: esmatõlkele järgnevad hilisemad sama luuletuse tõlked. Nii mõnestki luuletusest on aegade jooksul tehtud mitu tõlget, mida lugeja saab võrrelda. Goethel kavakindlalt loodud luuletsükliid („Lääne-Ida diivan“, „Rooma eleegeid“, „Veneetsia epigrammid“, „Sonetid“) on raamatus hoitud koos, osaledes esmakordse tõlke järgi raamatu ülesehituslikus plaanis. Nii dokumenteerib käesolev kogu eelkõige eesti tõlkeluule ajalugu ega taotle pakkuda Goethe kui luuletaja loomingulist kronoloogiat. Selle raamatu peategelased on eesti tõlkijad.

Raamatu ülesehitus võimaldab jälgida eesti ilukirjandusliku keele kujunemist. Kui Friedrich Reinhold Kreutzwald, kellelt pärineb üks esimesi eestikeelseid Goethe-tõlkeid („Laulik“ aastast 1861), otsustas Goethe ballaade tõlkida proovides enesekriitiliselt, et Goethe luulele tema hammas peale ei hakka („Laulik“ jäigi tema ainsaks tõlkeks Goethelt), siis juba 1880. aastatel leidub eesti keeles mitmeid Goethe ballaadide tõlkeid ja 20. sajandi 1940. aastatel võistlevad samade ballaadide tõlkimises omavahel Marie Under, August Sang ja Ants Oras. Kes peale jäi, on lugeja otsustada.

Goethe luule kallal on läbi aegade kätt proovinud 83 nimeliselt kindlaks tehtud eesti tõlkijat, lisaks veel kuni kümnekond tuvastamata autorit. Tõlgete arvu poolest juhvivad nimekirja August Sang 200 tõlkega ja Ants Oras 108 tõlkega.

Esimesed kolm Goethe loomingust tehtud luuletõlget, Carl Heinrich Gehewe, Suve Jaani ja Johann Voldemar Jannseni ümberpanekud, on ainsad, mis on tehtud veel vanas, Ahrensi-eelse kirjaviisis. Ajal, mil Goethe luule esmakordselt eesti kuues lugejate ette ilmus, ei olnud ettepanekut uue eesti kirjaviisi kasutuselevõtuks veel tehtud. Uuenduslikud ortograafiapõhimõtted esitas Eduard Ahrens oma grammatikas 1843. aastal. Uus kirjaviis murdis lõplikult läbi alles 1870. aastatel. 1860. aastal, mil nägi trükivalgust esimene Goethe luuletuse terviklik tõlge eesti keelde, võis kirjaviisi valik sõltuda kas harjumusest või meelsusest. Jannseni „Laulo palk“ on vanas kirjaviisis, kuid sama ballaadi „Der Sängere“ järgmine tõlkija Kreutzwald, kelle „Laulik“ ilmus vaid aasta võrra hiljem, oli uue kirjaviisi pooldaja. Käesolevas kogumikus on Ahrensi-eelse ortograafias kirjutatud või trükitud tõlgetes asendatud vana kirjaviis uuega, teksti originaalkuju on seejuures lisatud faksiimilena või (Suve Jaani puhul) käsikirja fotona. Kõik ülejäänud tõlked on esitatud muutmata kujul, nende sõnastusse ja häälikulisse kvaliteeti puutumata, tehtud on ainult paar graafilist kohendust: w-täht on asendatud v-tähega; mõnes vanemas tõlkes esinev esimese rea taane on ära jäetud; värsialguse läbiv suurtäht on asendatud väiksega (kui tegemist ei ole lause algusega). Vanemate tõlgete puhul on mõnel juhul korrigeeritud sõnade kokku-lahkukirjutust ja interpunktsiooni, kui mõtte selgus muidu kannataks ja kui see ei too kaasa värsirütmi rikkumist. Parandatud on ka ilmsed trükivead. Loetletud kohendused on ette võetud raamatu kui terviku parema loetavuse, eri aegadel ja tingimustes sündinud tõlgete parema võrreldavuse huvides. Raamat koondab pika aja jooksul valminud tekste. Siin sisalduvat esimest ja viimast tõlget lahutavad teineteisest umbes 180 aastat. Kohenduste taga on niisiis taotlus vormikirevust, mis nii pikas ajalõikes on eriti suur, pisut vähendada, et lugejale tekstide sisu juurde jõudmisel toeks olla.

Varem ilmunud luuletõlgete puhul on siin raamatus taastrükitud hiliseim tõlkija eluajal ilmunud redaktsioon, eeldades, et just see peegeldab tõlkija viimast tahet. Kui sellesse on tehtud muudatusi, on lisatud selgitus. Suurem on koostajate vastutus valikute puhul, mis on tehtud varem ilmunud

tekstidest. See puudutab eriti Ants Orase käsikirjalisi tõlkeid Goethe 83 luuletusest, millest paljudel on mitmeid variante. Nende puhul oleme püüdnud tuvastada teekonda esimestest visanditest tervikliku versioonini ja trükkinud ära vaid selle, millesse tõlkija ei ole enam parandusi teinud. Vahel on tõlkija jõudnud kahe erineva tõlkeversioonini, sel juhul avaldame siin mõlemad.

Tõlketekstidele on lisatud ilmumisandmed ja selgitused nii Goethe originaali kui ka tõlgete kohta. Lehekülje päises leiab lugeja saksakeelse algteksti pealkirja ja selle esitrüki aasta. Lisatud on autori- ja originaaltekstide registrid ja elulooline andmestik kõigi tõlkijate kohta – nii mõnigi neist on nõudnud aeganõudvat uurimistööd. Järelsõna tuletab meelde Goethe kujunemisteedonna luuletajana ja avab tema eesti keelde tõlkimise tagamaid.

Tõlkijate vahendusel astub lugeja ette saksa luuletaja Goethe, üks säravamaid tähti maailmakirjanduse luuletaevas. Täna on Goethe nii meie kui ka muu maailma kultuurilises teadvuses kõigepealt „Fausti“, seejärel küllap „Noore Wertheri kannatuste“ autorina. See raamat tuletab meelde, et Goethe on maailmakirjandusse, sealhulgas eesti kirjandusse ja kultuuri laiemaltki, jätnud sügavaima jälje just lüürikuna. Ta on enim tõlgitud luuletajaid eesti keeles. Tema mõju eesti luulele on suurem, kui arvame. Veel sügavam ja ka varjatam on Goethe mõju eesti laulukultuuris. Kui see raamat aitab selle mõju ulatust teadvustada, tekitades äratundmist ja äratades uudishimu Goethe kui luuletaja vastu, on tema eesmärk igati täidetud.

Taani kirjandusuurija Georg Brandes pidas Goethe tõlkimist kultuuri küpsuse mõõdupuuks. See raamat dokumenteerib eesti kultuuri küpsemist. Seda käest pannes võiks eesti lugeja rahulolevalt enesele kinnitada – eesti kultuur on Goethe-küps.

Täname Liina Sumbergi mitmekülgse nõu ja abi eest. Täname Märt Väljataga, Mart Oravat, Jaan Unduskit, Andreas Kalkunit, Risto Järve, Ülo Matjust, Kairit Kauri, Toomas Kihot, Andres Parmast, Rebekka Lotmanit, Laine Randjärve, Tiitu Valperit, Kai Kutmanit ja Evar Saart viidete ja nõuannete eest.

Liina Lukas